

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.66-2.22>**Л. А. Сиротенко**аспірантка кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ЕКОНОМІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ІКТ

Аналіз наявної системи економічної підготовки педагогів професійного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій засвідчив, що сучасний стан розвитку вищої педагогічної освіти потребує якісних змін у підходах до визначення цілей і завдань, змісту, форм, методів і засобів навчально-пізнавальної діяльності з економічних дисциплін, що було реалізовано в процесі дослідження.

За результатами проведених досліджень історичних тенденцій та концепцій розвитку підготовки майбутніх педагогів професійного навчання встановлено, що наявні системи навчання економічних дисциплін цих фахівців не забезпечують належний рівень знань у нових конкурентоспроможних виробничих технологіях, а також її теоретичної і методичної ролі у формуванні економічних знань студентів для подальшого їх використання в фаховій діяльності. Це довело актуальність проблеми дослідження та його важливість на сучасному етапі розвитку освіти.

На основі узагальнення практики навчання економічних дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах, аналізу дисертаційних досліджень, навчальних планів, програм, освітньо-кваліфікаційних характеристик установлено, що кількість аудиторних годин на вивчення економічних дисциплін є недостатньою, а обсяг знань і рівень вимог до економічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання зростають; програми окремих економічних дисциплін недостатньо відображають професійну спрямованість навчання; експериментальна база дидактичної підтримки навчання економічних дисциплін застаріла; послаблено зв'язок навчального процесу з науково-дослідною діяльністю студентів вищих навчальних закладів.

В процесі дослідження встановлено, що головною причиною низького рівня знань з економічних дисциплін майбутніх педагогів професійного навчання є недостатнє наукове обґрунтування «економічної складової частини» їх фахової підготовки. Доведено, що економічні знання необхідні фахівцю. Це покладено в основу удосконалення та розвитку методики економічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в умовах комп'ютеризації освіти з метою формування їх готовності до професійної діяльності на якісно новому рівні. Таким чином, доведено необхідність розв'язання проблеми дослідження.

Ключові слова: педагог професійного навчання, інформаційно-комунікаційні технології, економічна підготовка, професійна діяльність.

Постановка проблеми. На сучасному етапі реформування економіки України, удосконалення суспільних відносин і виховання національно свідомих громадян актуальною стає проблема економічного виховання населення взагалі і підростаючого покоління зокрема.

Значні потенційні можливості економічного виховання притаманні практично всім навчальним предметам. Проте, особлива роль у цьому відношенні відводиться професійному навчанню і пов'язаній із ним суспільно-корисній, продуктивній праці, профорієнтації та позааудиторній виховній роботі економічного спрямування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми економічного виховання молоді опікуються представники різних галузей знань: філософи вивчають гносеологічний аспект економічного виховання (В. Андрущенко, В. Куценко, В. Шинкарук та ін.); економісти розглядають виховання як істотний чинник формування сучасного економічного мислення особистості

(Л. Пономарьов, В. Попов, В. Чичканов та ін.); психологи вивчають проблеми економічної психології (Л. Божович, Г. Костюк, К. Платонов та ін.); педагоги досліджують зміст і методику освіти й виховання учнів (А. Аменд, Р. Мачулка, А. Нісімчук, І. Носаченко, В. Мадзігон, О. Падалка, В. Розов, І. Сасова, Б. Шемякін, О. Шпак та ін.).

Враховуючи темпи зростання обсягів наукової, навчальної та масової інформації, єдиний спосіб виконання завдань підготовки сучасного педагога професійного навчання – це удосконалення процесу навчання на основі модернізації й реструктурування навчального матеріалу та використання сучасних освітніх технологій. Оновлення технології навчання необхідно спрямовувати на переорієнтацію діяльності викладачів від інформаційної до організаційної, націленої на управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів, у тому числі і самостійною, від загальнонаукової до професійно орієнтованої методики навчання [2].

Такий стан справ зумовлений відставанням інформатизації освіти в педагогічних університетах від стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), зокрема недосконалістю наявних методик економічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, хоча підготовка фахівців у галузі вищої педагогічної освіти досліджувалась багатоаспектно.

Водночас дослідження засвідчують, що розгляду педагогічних аспектів економічного виховання не приділяється належної уваги, зокрема малодослідженою залишається проблема формування економічних знань майбутніх педагогів професійного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та їх підготовка до використання здобутих знань на практиці.

Мета статті. Зазначені суперечності визначили мету дослідження – розвиток методики навчання економічних дисциплін у системі фахової підготовки майбутнього педагога професійного навчання в умовах сучасної парадигми освіти.

Виклад основного матеріалу. Вищеозначене потребує збагачення змісту їх технічної підготовки на основі вивчення сучасного рівня розвитку науки і техніки, потреб практики, врахування суспільних вимог до педагога професійного навчання, розширення фундаментальної основи курсів економічних дисциплін в поєднанні із професійною спрямованістю, розроблення методики навчання економічних дисциплін в умовах застосування сучасних інформаційно-комунікаційних та педагогічних технологій.

Фундамент економічної підготовки (як процесу і результату) становить економічна освіта та виховання, котрі відповідно до сучасного суспільного замовлення мають зазнати глибоких змін. Це стосується, насамперед, їх науково-теоретичних основ.

У науковій літературі економічного характеру, у дисертаційних дослідженнях із питань економічної освіти і виховання зустрічається різне трактування понять «економічна освіта» й «економічне виховання». Науковці (Л. Абалкін, Н. Бірюкова, Л. Бляхман, Ю. Васильєв, Д. Закатнов, О. Камишанченко, А. Кітов, В. Агутін, С. Максименко, А. Нісімчук, О. Падалка, Б. Попов, О. Прутченков, М. Тименко, К. Улибін та ін.) по-різному підходять до їх визначення.

Здійснення економічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання впливає на перебіг і результати розглянутого педагогічного процесу. Ми виходили з основних, на нашу думку, підходів.

Так, із позиції системно-структурного підходу здійснено аналіз підготовки майбутніх педагогів професійного навчання до економічної освіти і виховання учнів. Це становить основу підсистеми в системі формування професійної готовності майбутнього педагога професійного навчання. Зовнішніми для неї виступають умови, які можуть

впливати з боку інших елементів великої системи. З цієї точки зору можна виділити:

- взаємозв'язок підготовки майбутнього педагога професійного навчання до економічної освіти й виховання учнів із його економічною, психолого-педагогічною, методичною, практичною підготовкою у вищому навчальному закладі;

- взаємозв'язок змісту, форм і методів підготовки майбутнього педагога професійного навчання у вищому педагогічному навчальному закладі з формами і методами організації його професійної діяльності.

Акцентуємо на взаємозв'язку компонентів більшої, аніж та, що вивчається, системи, оскільки, на думку В. Афанасьєва, зв'язок між компонентами соціальної системи такий тісний, істотний, що зміна одного з них викликає зміну іншого, а часто й системи загалом [1].

Для майбутніх педагогів професійного навчання з метою здійснення економічної освіти й виховання учнів варто використовувати функції:

- пізнавально-розвиваючу, зміст якої полягає в розширенні діапазону соціальних та економічних уявлень про розвиток економіки, виробництва, розподіл, обмін і споживання в умовах ринкової економіки;

- пізнавально-навчальну, спрямовану на поглиблення і розширення економічних знань та вмінь, формування економічного мислення і способів поведінки, спрямованих на підвищення ефективності всіх видів діяльності;

- виховну, що передбачає поєднання взаємозв'язку і взаємозумовленості економічного, трудового, правового та морального виховання, формування підприємливості, ощадливості, діловитості, відповідальності й інших економічно значимих якостей особистості, пріоритетних в умовах ринкової економіки;

- пізнавально-діяльнісну – використання економічних знань та вмінь у реальній практичній діяльності для підвищення її результативності;

- соціально-захисну, яка забезпечує життєстійкість і конкурентоспроможність особистості;

- компенсуючу – забезпечення морально цінної мотивації участі у фінансово-економічній діяльності;

- професійно-орієнтаційну, котра спрямована на розкриття можливостей економічного навчання і виховання у професійному самовизначенні учнівської молоді та одержанні початкової професійної підготовки, що дозволяє після закінчення навчального закладу працювати в організаціях економічного профілю (банки, біржі, фінансові установи, податкові інспекції тощо) або на підприємствах в економічних підрозділах (бухгалтерія, фінансовий і плановий відділи, підрозділи маркетингу та ін.), або брати участь у підприємницькій діяльності (комерційні організації, кооперативи тощо).

Основною метою процесу інформатизації освіти є підвищення ефективності навчально-виховного процесу завдяки переходу від ілюстративно-пояснювальних методів і механічного засвоєння фактологічних знань до оволодіння умінням самостійно набувати нові знання, розширення обсягів та підвищення якості подання інформації, вдосконалення методів та прийомів її опрацювання, а також необхідності набуття учасниками навчально-виховного процесу практичних навичок застосування прогресивних інформаційних технологій у конкретній діяльності (Т. Поясок [3, с. 163]).

Таким чином, рівень інформативної компетентності викладача стає однією із вирішальних умов успішного використання ІКТ у процесі професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання і є однією із проблем інформатизації сучасної вищої економічної освіти, а саме: проблемою готовності викладачів вищого навчального закладу до роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями, електронними засобами навчання, програмними продуктами професійного призначення та уміння поєднувати засоби і методи традиційної та комп'ютерної освіти.

Погоджуючись із думками науковців, вважаємо, що ефективне використання ІКТ у процесі професійної підготовки під час вивчення економічних дисциплін у вищому навчальному закладі буде ефективним, якщо: 1) вони будуть подані як системний метод проектування (від мети до результатів навчання, реалізації, коригування і наступного відтворення процесу навчання); 2) орієнтовані на творчий розвиток особистості студента; 3) будуть мобілізовані та ефективно використані кадрові та матеріально-технічні ресурси вишу; 4) процес інформатизації діяльності вишу буде мати комплексний характер, відповідати вимогам світової системи менеджменту якості та йти у двох напрямках – використання ІКТ безпосередньо в навчальному процесі та науковій діяльності і для організації й педагогічного моніторингу професійної підготовки майбутніх фахівців.

Усе перераховане оптимально можливе при цілеспрямованому моделюванні засобами ІКТ навчального середовища вищого навчального закладу, інформаційна інфраструктура якого формується з: програмного забезпечення загального (текстові та графічні редактори, електронні таблиці та ін.) й професійного призначення; програмного забезпечення педагогічного моніторингу професійної підготовки фахівця, програмно-методичного забезпечення для організації навчально-виховного процесу (навчальні і розвиваючі комп'ютерні програми, електронні довідники, мультимедійні енциклопедії та ін.); інформаційних ресурсів освітньої установи (єдина база даних, учбово-методичні банки даних, мультимедійні навчальні розробки, сховище документів, Web-

сайт) із виходом на світові ресурси, які визначаються напрямками підготовки фахівців.

Тобто будова навчального середовища вищого навчального закладу засобами новітніх інформаційних та мережевих технологій має підпорядковуватись принципам багатокomпонентності, інтегрованості, реалізуючи середовищний підхід у педагогічній практиці вищого навчального закладу.

Висновки і пропозиції. Центральною ідеєю, метою економічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання є постійний розвиток їх як суб'єктів, які спрямовують свою економічну компетентність на організацію економічної освіти і виховання учнів, підвищення їх теперішньої і майбутньої життєдіяльності.

Свою практичну діяльність педагог має спрямовувати на реалізацію центральної ідеї, котра конкретизується в завданнях, які можна сформулювати таким чином:

- виховання нової людини, яка вміє бути господарем своєї долі, об'єктивно оцінювати своє становище в суспільстві, свої вчинки і дії з точки зору економічної цілісності та результативності, вміє планувати свою життєдіяльність, розраховувати і прогнозувати її;

- розвиток діловитості, творчої пошукової активності, нахилу до підприємницької діяльності, уміння будувати цивілізовані стосунки з партнерами, орієнтуватися в нових економічних відносинах;

- озброєння основами соціально-економічних знань та вмінь, які дають змогу випускникам навчальних закладів вступити в ринкову систему відносин з урахуванням української національної специфіки;

- забезпечення базовими соціально-економічними знаннями, що сприяють професійному самовизначенню учнів і продовженню економічного навчання у спеціальних навчальних закладах;

- формування покоління, позитивно налаштованого на докорінні перетворення, особисту власність, конкуренцію й інші нові економічні явища, здатного сприймати «ринкову» модель поведінки;

- виховання культури ділових стосунків, що виражається у засвоєнні звичок, морально цінної поведінки, наслідуванні правил ділового етикету, опануванні правил ведення ділової документації;

- розвиток потреби в самопізнанні і саморозвитку економічно значимих якостей, адекватної самооцінки своєї готовності до різних видів економічної діяльності.

Отже, перед економічною підготовкою студентів, майбутніх педагогів професійного навчання, передусім, важливо виявити ту економічну основу, яку вони одержали у школі,

відповідно до неї і потреб будувати структурну модель економічної підготовки майбутнього фахівця, здатного здійснювати економічне виховання учнів у процесі їхнього навчання та виховання.

Список використаної літератури:

1. Афанасьев В.Г. Эффективность – теория, методология, практика : учебное пособие. *Социологические исследования*. 1990. № 4. С. 3–15.
2. Концепція розвитку економічної освіти в Україні. *Освіта України*. 2004. № 6. С. 4–5.
3. Поясок Т.Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів : монографія. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2009. 348 с.

Syrotenko L. Economic educating of future teachers of professional training by means of ICT

The analysis of the existing system of economic educating of teachers of professional training by means of information and communication technologies showed that the current state of higher pedagogical education development requires qualitative changes in approaches of defining the goals and objectives, content, forms, methods and means of educational and cognitive activity in economic disciplines that was implemented in the experimental study.

Based on the results of studying historical tendencies and concepts of development of educating the teachers of professional training it was determined that the existing systems of teaching economic disciplines for these specialists do not provide the appropriate level of knowledge of new competitive production technologies, as well as its theoretical and methodological role in forming students' economic knowledge for further use in the professional activity. It proved the relevance of the studied problem and its importance at the present stage of education development.

Based on the generalization of the practice of teaching economic disciplines in higher pedagogical educational institutions, the analysis of dissertation studies, curricula, programs, educational and qualification characteristics, it is defined that the number of classroom hours for studying economic disciplines is insufficient, and the amount of knowledge and the level of requirements for economic educating of future teachers of professional training is increasing; the programs of certain economic disciplines insufficiently reflect the professional orientation of training; the experimental base of didactic support for teaching economic disciplines is outdated; the link between the educational process and the research activity of students of higher educational institutions is weakened.

In the process of study, it is found out that the main reason for the low level of knowledge in the economic disciplines of future teachers of professional training is insufficient scientific grounding of the "economic component" of their professional training. It is proved that economic knowledge is necessary for a specialist.

It was the basis for improving and developing the methods of economic educating of future teachers of professional training in the conditions of computerization of education in order to form their readiness for professional activity at a qualitatively new level. Thus, the need to solve the problem of the research is proved.

Key words: *teacher of professional training, information and communication technologies, economic training, professional activity.*